

Bilaga Rapport styrkeområdet Näringslivets energiomställning

Innehåll

Bilaga Rapport styrkeområdet Näringslivets energiomställning	1
Rapport från Energicentrum Gotland verksamhet	1
Rapport från Region Gotlands projekt <i>Energiön Gotland</i> (2024-2026)	2
Baltic Energy Islands Connect – BEIC	2
Rapport från JTP Groundwork, stöd från "Fonden för rättvis omställning"	3
Rapport från projektet "Biogas Solutions Research Centre" vid Linköpings universitet	3
Projektet "FRAMAT - Framtida energisystem utifrån samhällets behov"	3
Rapport om finansiering	4

Rapport från Energicentrum Gotland verksamhet

De avslagna tillstånden kring den planerade vindkraften på och runt Gotland påverkar även den bild Energicentrum förmedlat till Gotland. Gruppen på Energicentrum gör därför ett omtag i sina ställningstaganden och budskap för att se hur vi bäst når fram och håller motivation och engagemang upp bland allmänhet och företag. En del i detta kommer vara att stärka och tydliggöra kopplingen mellan energi och beredskap. En annan del är att fokus måste öka på att skapa en flexibel elmarknad på Gotland.

Verksamheten under det sista kvartalet 2024 präglas av att;

- energirådgivningen (EKR) ökar i intensitet (vilket den alltid gör i säsongen). EKR deltog även på årets Beredskapsvecka och väntas göra det även framåt.
- arbetet mot utvecklade elnätstariffer går mot sitt första delmål och ett slutseminarium i januari 2025. Sedan är ambitionen att ett fortsättningsprojekt initieras med start i februari.
- arbetet inom projektet FAKTUM, med barns mobilitet till/från skolan och fritidsaktiviteter har fått mycket (positiv) media under perioden. Nu intensifieras arbetet med att skapa skarpa tester på basis av barnens förslag kring vad som skulle få dem att i högre grad ta sig själv till skolan. Det påkallar i hög grad samarbete med TKF.
- insatsen Sockeneffekt och projektet RURACTIVE fortsätter aktiviteterna för att entusiasmera socknarna till insatser inom energi. Här hoppas vi även på ett samarbete med initiativet "Stark socken" (beredskap).

Då Energicentrum Gotland skapar utväxling genom projektfinansiering pågår ett kontinuerligt arbete med ansökningar. Under perioden har följande beviljats; RESTOR – projekt om lagring som en del av Gotlands energisystem, Tariff 2.0 – fortsatt utveckling av optimerade elnätstariffer samt att Energicentrum är del i Klimatneutrala Gotland-projektet som ska skapa Klimatkontrakt. Avslag har getts till ansökan ACSE(Accelererande System för Elbilsdelning).

Rapport från Region Gotlands projekt *Energiön Gotland (2024-2026)*

Projektet har varit i gång sedan januari 2024 och det har skett förflyttning i alla processer och arbetspaket. Projektet består av fyra arbetspaket;

1. AP1 GAIST
2. AP2 Färdplan
3. AP3 Östersjöns energiöar
4. AP4 Stödjande utredningar

AP1 GAIST (Gotland Accelerera I Samverkan för grön Tillväxt).

Ett första konstituerande möte är genomfört den 17 september. En inriktning för GAIST är nu på remiss bland deltagarna, svaren indikerar att det råder en stor samsyn om arbetet ska drivas framöver. Inbjudan till nästa möte som är det 10 februari är utskickad, fördjupningstemat är *Nätutveckling*.

AP2 Färdplan.

En projektgrupp arbetar sedan i oktober aktivt och har haft tre arbetsmöten. I gruppen finns representanter för Gotlands Vindelproducenter, (GVP), för Gotlands Elnät AB, företag inom ny vindkraftsutveckling både på Gotland och i havet runt om, expertis inom stamnätsbygge samt regionstyrelseförvaltningen. Det har också genomförts två *Krismöten Vindkraft i Östersjön*, och ett tredje är planerat. Fokus har varit att fånga upp signaler hur projektörerna ser på framtiden efter beslutet den 4 november och vad vi kan göra gemensamt.

AP3, Östersjöns energiöar.

Samarbete mellan öarna Åland, Bornholm, Ösel och Gotland rullar på enligt plan. Se separat stycke om ”Baltic Energy Islands Connect – BEIC”.

AP4, Stödjande utredningar.

Frågan diskuteras i projektgruppen. Prioriterat just nu är att delta i den planerade *Förstudien för ö-driftförmåga på Gotland* som Uppsala Universitet ska starta upp. Fler utredningar blir troligen aktuella längre fram.

Det sista kvartalet har präglats av regeringen beslut den 4 november att avslå 13 vindkraftsparker till havs, och hur det har förändrat såväl spelplanen och tidtabellen för när allt kan genomföras. Runt Gotland stängdes 5 av 17 planerade projekt. Exploatörerna bromsar in sin projektutveckling generellt och några lämnar helt Sverige eftersom den politiska risken ökat väsentligt. Projektet Energiön Gotland fokuserar på två inriktningar, utöver de fyra arbetspaketen. Dels de två samarbetsprojekt som är i gång med Försvarmakten på Gotland, *FRAMAT* och *FÖNVind Demo*. Målet med båda projekten är att hitta samexistenslösningar mellan vindkraft och försvarsmaktens intressen. Och dels fokuserar projektet på att underlätta för nätutvecklingen till och på Gotland. En speciell arbetsgrupp har bildats *AG Elnät* där representanter för GEAB Elnät, Länsstyrelsen och Region Gotland ingår. Framöver kommer även Lantmäteriet och Försvarmakten att bjudas in till gruppen. Ett första möte har hållits och ett andra är planerat till slutet av januari. Fokus ligger på att underlätta processerna för nätutvecklingen.

Baltic Energy Islands Connect – BEIC

BEIC är ett nyskapat samarbete mellan öarna Bornholm, Åland, Ösel och Gotland. Den praktiska starten av samarbetet skedde på Bornholm i maj 2024. Samarbetet utvecklas just nu genom att det formuleras en gemensam vision, mål och organisationsstruktur. Det krävs extern finansiering för att starta upp olika samverkansprocesser, därför pågår nu i ett arbete med att identifiera lämpliga medel för att driva detta samarbete framåt i högt tempo.

Den aktiva dialogen inom samarbetet med Bornholm, Ösel och Åland fortsätter och under perioden har diskussioner intensifierats kring hur vi får en samlad kraft i beskrivningen av Östersjön som ett väsentligt nav i EUs energisystem. Dialog med omgivande intressenter breddades under EUSBR-konferensen (Östersjöstrategin) i Visby där kännedomen om BEIC spreds och kontakter knöts. Gotland kommer stå värd för nästa arbetsmöte inom BEIC som sker i Visby 22-24 januari 2025. Huvuduppgift då är att utarbeta arbetsområden som också kan omsättas till projektansökningar för att skapa finansiering för konkret arbete/utveckling.

Rapport från JTP Groundwork, stöd från "Fonden för rättvis omställning"

Under 2024 har Region Gotland, regionstyrelseförvaltningen, ett helt EU-finansierat projekt för att kartlägga energiomställningens inverkan på övriga samhället ifråga om kompetensförsörjning, infrastruktur och attraktionskraft. Stödet är ett konsultstöd inkom för regioner som redan omfattas av *Fonden för rättvis omställning (FRO)*.

I det här projektet undersöks främst behoven av kompetensförsörjning under energi- och industriomställningens olika faser åren 2025-2040. Kopplat till det undersöks också vilket behov det ger regionalt av utbildningsinsatser, bostäder, energinfrastruktur, hamnkapacitet, detaljplaner med mera.

I projektet hölls en tvärssektoriell workshop 8 november, med 40-talet deltagare från energisektorn, utvecklingsaktörer, facket, industri och utbildningsaktörer, bara dagarna efter att flera tillståndsansökningar om Östersjöprojekt för havsbaserad vind avslagits av regeringen, och på så vis ruskat om förhoppningarna om framtida redundant elförsörjning till Gotland. Workshopdeltagarna valde att blicka framåt och kom med många goda inspel till den slutrapport för projektet som kommer kring årsskiftet 2024/2025.

Som en följd av det här projektet kommer kommissionen också att förlägga sitt tredje *JTF Technical Forum* på Gotland i 12-13 mars 2025. Det är en konferens som EU-kommissionen står för, med cirka 120 deltagare från andra nordliga FRO-regioner och CPMR-regioner i norra Europa som redan har samarbeten med Gotland. Temat kommer att vara konsten att lyckas kompetensförsörja regioner i grön omställning.

Projektet "FRAMAT - Framtida energisystem utifrån samhällets behov"

Länsstyrelsen i Gotlands län driver detta projekt med syftet att stärka energiplaneringen för att möjliggöra klimatarbete, grön omställning och robust energiförsörjning utifrån samhällets framtida behov av el. Projektet kommer att löpa från september 2024 till december 2026, med en totalbudget på 6 000 000 kr.

Projektet ska analysera hur det framtida energisystemet behöver dimensioneras, utifrån två olika perspektiv. Det ena perspektivet fokuserar på totalförsvaret och det andra på att stärka regional utveckling.

Genom en risk- och sårbarhetsanalys ska behovet av regional energiproduktion jämfört med importerad energi identifieras (behovsutredning) för att skapa förutsättningar för en robust energiförsörjning för Gotlands län. För att kunna möta det identifierade behovet ska projektet jobba interaktivt för att i närtid åstadkomma möjligheter för samexistens mellan elproduktion (vindkraft) och Försvarmakten, samt kulturmiljö, landskapsbild- och kumulativ påverkan.

Projektet genomförs i samverkan mellan Länsstyrelsen, Försvarmakten, Energimyndigheten, Region Gotland, Gotlands Elnät AB och Uppsala Universitet Campus Gotland.

Rapport om finansiering

Projektstöd anslag 1:1

En sammanställning visar att Region Gotland genom anslag 1:1 finansierar styrkeområdet *Näringslivets energiomställning* med projektstöd till en total summa av 11 582 433 kronor. Det är fyra projekt som ägs och drivs av Region Gotland, Science Park Gotland och Luleå tekniska universitet. Tre av fyra avslutar sin verksamhet under 2025, medan det nyligen uppstartade projektet Energiön Gotland fortsätter till årsskiftet 2026/2027.

Under 2025 startar Energicentrum's projekt RESTOR och Tariffmodeller 2.0.

PROJEKT	TID	ÄGARE	Beviljat 1:1-anslag (kr)
Node Gotland	20220901- 20260118	Science park Gotland	7 355 290
Ökad flexibilitet för SMF genom nya tariffmodeller	20230901- 20250131	Energicentrum Gotland	1 427 143
Energiön Gotland	20240101- 20270115	Region Gotland	2 250 000
Predictive Movement	20240101- 20251231	Luleå tekniska Universitet (Tillsammans med Tillväxt Gotland)	550 000
			<hr/> 11 582 433

Företagsstöd

Region Gotland har under åren 2023-2024 erbjudit möjlighet att söka två typer av riktade företagsstöd inom ramen för *Näringslivets energiomställning*. Företag kan beviljas stöd mellan 30 000-100 000 kr. Stödet kan lämnas upp till 80% av godkända kostnader till konsulttjänster eller köp av tjänst. Det har genomförts tre utlysningar under 2024, men inga ansökningar inkommit och årets sista beslutsomgång är avslutad. Det finns

flera anledningar till bristen på ansökningar, exempelvis lågkonjunkturen, att Energicentrum Gotland gör en enklare form av energianalys och företagen nöjer sig med det och avsaknad av aktör som ställer om/konverterar fordon på Gotland.

Inriktningarna på företagsstödet har varit:

Konvertering av fordon: Bidra till minskad användning av fossila drivmedel, stärka varumärket och skapa en bättre ekonomi i verksamheten. Kan handla om att konvertera bensin- och dieseldrivna fordon till biogas eller vätgas. Företag kan beviljas stöd på maximalt 30 000 kr per fordon och för totalt 3 till 7 fordon.

Energikartläggning: För att hjälpa små och medelstora företag att ta ett första steg för att få koll på energianvändningen och att identifiera åtgärder som minskar energianvändningen. Arbetet med energikartläggningen resulterar i många fall i en möjlighet att vidareutveckla verksamheten, sänka driftskostnaderna och minska klimatpåverkan.

Andra finansieringskällor (utöver anslag 1:1)

Projekt	Tid	Ägare	Budget
<p>Ruractive</p> <p>Ett europeiskt projekt som leds av universitetet i Bologna med 12 dynamos (pilot-platser). Gotland är en av dessa och fungerar som en testbädd för att anpassa och utveckla specifika lösningar utifrån lokala behov och utgångslägen.</p> <p>Syftet är att skapa förutsättningar för reella steg i energiomställningen med ett tydligt fokus på energiomställning och mobilitet. NOT: Praktiskt sett koncentreras många av aktiviteterna i Ruractive under Energicentrums satsning ”Sockeneffekt”.</p>	230901 – 270831	Energicentrum Gotland (ECG)	100% extern finansiering, EURO 297 000
<p>FAKTUM (Framtiden är aktiva ungdomars mobilitet)</p> <p>Projektet drivs av Energicentrum, med KTH som projektpartner, i nära samarbete med UAF och Barnrättskonsulterna. Projektet genomför en omfattande resvaneundersökning bland unga</p>	230801 – 251231	Energicentrum Gotland	100% extern finansiering, budget SEK 4 999 925

<p>(11-16 år), med fokus på hur de transporterar sig till skolan och fritidsaktiviteter.</p> <p>Utveckling och testning av mångsidiga och evidensbaserade åtgärder och strategier bidrar till att minska bilåkandet bland barn och unga. Genom att främja alternativa och hållbara transportsätt strävar projektet efter att både förbättra barns hälsa och säkerhet samt att minska transportsektorns miljöpåverkan.</p>			
<p>Clean Energy for EU Islands – 30 for 30</p> <p>Detta är ett stödprogram från organisationen Clean Energy for EU Islands som syftar till ett ge öar expertstöd inom valda områden för att stödja energiomställningen.</p>	2024-2025.		Totalt stöd, i form av experttimmar, uppgår till ca sek 900 000
<p>GECO – Gamifying energy communities</p> <p>UUCG (Speldesign) leder detta projekt som syftar till att ta fram en metodik, inspirerad av speldesign, som skall stödja grupper (t ex en socken) i processen fram till skapandet av en energigemenskap. Det finansieras av Energimyndigheten.</p> <p>Syftet är att få fram ett konkret verktyg som Energicentrum skall bistå i att implementera på Gotland.</p>	230701 – 241231.	Uppsala universitet campus Gotland (Speldesign) leder detta projekt.	100% extern finansiering, total budget sek 3 076 188 (varav ECG 505 400)